

dinlemeye bir noktada son verilebilir. Bu kararın yakıncının ya da sanığın lehine ya da aleyhine bir sonuç yaratmaması, üzerinde durulması gereken önemli bir noktadır.

Görsel-işitsel yayın organlarında çıkan haber ve yazılar üstüne açılmış soruşturmalarda, basın mensuplarının bilgi kaynaklarını bildirmek zorunda olmadığı unutulmamalıdır. Soruşturmacı, konuyla ilgili bilgi ve belgelere kendi çabasıyla ulaşmak zorundadır. Adı-adresi ve imzası olmayan dilekçelerdeki suçlamalara dayalı soruşturmalarda da yakıncı (şikâyetçi) ya da duyuranın (ihbar edenin) ifadesinin alınmasının söz konusu olamayacağı açıktır. Bu durumda da soruşturmacı özel çabasıyla bilgi kaynaklarına ve belgelere ulaşmak zorunda kalacaktır.

Yakıncının ve üstüne suç atılı kişinin (sanığın) ifadelerinin alınmasıyla yetinilemez. Lehte ve aleyhteki tüm bilgilerin ve belgelerin toplanması gereklidir. Çünkü o takdirde sağlıklı bir değerlendirme olanağı elde edilmiş olacaktır.

Soruşturmacı, kendi bilgi ve birikiminin dışında gördüğü teknik ya da sanatsal ağırlıklı konularda görüş bildirmek ve belgeleri inceleyip yorumlaması için-gerektiğinde- **bilirkişi** (ehlivukuf, ehl-i hibre) denilen uzman kişi/kişilerden de yararlanma yetkisine sahiptir. Ceza Yargılamaları Yöntemi Yasası, bu konuda düzenleyici hükümler getirmiştir(m.65-73).

Soruşturma sonunda düzenlenen rapor ve toplanan belgeleri yeterli görmeyen soruşturma açmaya / yaptırmaya yetkili makam, soruşturmanın yeniden yapılmasını isteyebilir. Buna soruşturmanın genişletilmesi (tevs-i tahkikat) adı verilir.

3- Değerlendirme evresi

Soruşturma sonunda elde edilen bilgi ve bulguları içeren belgelerin toplandığı dosyaya **soruşturma dosyası** denir.

Soruşturmacı, dosyadaki belgelerin içerdiği bilgi ve belgeleri yürürlükteki yasal kurallar bağlamında irdeleyip değerlendirerek bir kaniya varmaya çalışır. Savların doğrulanıp doğrulanmadığı yolunda vardığı sonucu ortaya koyar.

Düzenlenen başlıca rapor türleri şunlardır:

a) **Ön rapor**

Gerek kişinin ve gerekse kamu yararının gerekli ve hatta zorunlu kılması durumunda ivedilik ve öncelikle alınması gereken önlemleri içeren -asıl rapora göre kısa ve belgesiz- bir rapor türüdür. İleride yeni bilgi ve bulguların ters yönde sonuçlar ortaya koyması olasılığı bulunduğu takdirde **ön rapor** düzenlenmez. Başka bir deyişle **ön rapor** ile ileride düzenlenecek asıl **rapor** arasında çelişki ve tutarsızlık oluşmayacağına inanılması durumunda **ön rapor** düzenlenebilir.

b) **İnceleme raporu**

Kişiyeye yönelik suçlamaların, yönetsel (idari) ya da yargısal (adli) yönden ele almayı gerektirmediğinin anlaşılması ya da kişiyeye yönelik bir suçlama olmaksızın yönetsel bir durumun teknik ve yasal boyutlarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmanın sonunda düzenlenen rapor türüdür. İncelemede, üstüne suç atılı kişinin ifadesinin alınması zorunlu değildir.

Ancak, **inceleme raporu** düzenlenebilmesi için soruşturma buyruğunun/izninin de "...konunun incelenmesi..." biçiminde verilmiş olması zorunludur. Başka bir deyişle "... hakkında soruşturma

yapılması ...” anlatımını içeren soruşturma buyruğuna dayalı olarak yapılan soruşturma sonunda, suçlamaların hiçbirinin gerçekleşmediği ve hatta yönetsel ve yargısal yönlerden ele almayı gerektirmediği anlaşılrsa bile **inceleme raporu** değil, **görüş özeti** (fezleke) düzenlenmesi yasal zorunluktur.

c). Soruşturma raporu

Kamu görevlilerinin Türk Ceza Yasası ile öteki ceza hükmü içeren yasalar kapsamına girmeyen, üstlerine atılı suçların gerçekleşmesi durumunda dahi yargı organında yargılanmalarını gerektirmeyen eylem ve durumları nedeniyle yapılan soruşturma sonunda düzenlenen rapora denir. Bu tür soruşturmaya da **yönetsel(disiplin) soruşturması** adı verilmektedir. Başka bir deyişle salt mesleksel yönden yapılmaması gereken eylemleri yapanlar ya da yapması gerekenleri yapmayanlara yönelik bir soruşturmadır. 657 sayılı Devlet Memurları Yasası'nın deyişle, “Kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacı ile kanunların, tüzüklerin ve yönetmeliklerin Devlet memuru olarak emrettiği ödevleri yurt içinde veya dışında yerine getirmemek, uyulmasını zorunlu kıldığı hususları yapmamak, yasakladığı işleri yapmak”(m.124) disiplin suçu oluşturmakta ve disiplin yaptırımı uygulanmasını öngörmektedir.

Yönetsel (disiplin) soruşturma, bu durumu saptamak amacıyla yapılan bir iştir.

657 sayılı yasanın “Aynı olaydan dolayı memur hakkında ceza mahkemesinde kovuşturmaya başlanmış olması, disiplin kovuşturmasını geciktirmez. Memurun ceza kanununa göre mahkum

olması veya olmaması halleri, ayrıca disiplin cezasının uygulanmasına engel olmaz.”(m.131) hükmünün, bir eyleminden ötürü hakkında yargı organlarınca ceza davası açılması ya da açılmamasının, dava sonunda hüküm giymesinin ya da giymemesinin disiplin soruşturmasını ve soruşturma sonunda da soruşturma raporu düzenlenmesini etkilemeyeceği biçiminde anlaşılması gerekmektedir.

Eğitim işkolu emekçileri yönünden disiplin suçu ve cezalarını içeren hükümler 657 sayılı Devlet Memurları Yasası (m.125)’nin dışında 1702 sayılı yasada (m.17-27), 4357 sayılı yasada (m.7), 625 sayılı yasada (m.47) bulunmaktadır. Hukuksal sıralamada bunlardan 1702 ve 4357 sayılı yasalar, **özel yasa** olarak nitelenmektedir. Soruşturmacı, disiplin amiri ve disiplin kurulu için **özel yasalar** önceliklidir. Ancak bunlardaki hükümlerin yetersizliği durumunda genel nitelikteki 657 sayılı Devlet Memurları Yasası’nın disipline ilişkin hükümlerine başvurulur.

d) Görüş özeti (fezleke)

Türk Ceza Yasası ile ceza hükmü içeren yasaların suç saydığı eylemleri işleyen memurlar hakkında yapılan soruşturma sonunda düzenlenen özel nitelikli bir rapor türüdür. 657 sayılı yasanın “Devlet Memurlarının görevleriyle ilgili ya da görevleri sırasında işledikleri suçlardan ötürü soruşturma ve kovuşturma yapılması ve haklarında dava açılması özel hükümlere tabidir.”(m.24) hükmündeki “özel hüküm” sözüyle **Memurların Yargılanmalarına İlişkin Yasa** (Memurin Muhakematı Hakkında Kanun-u Muvakkat)’ya yollama yapılmıştır. Bu yasa gereğince memurlar hakkında yapılan soruşturma, memur olmayan kişiler hakkında doğrudan uygulanan Ceza Yargılamaları Yöntemi Yasası (Ceza Muhakemeleri Usulü

Kanunu)'nındaki **hazırlık soruşturması** kavramına karşılık düşmektedir.

Görevlerinden doğmayan ya da görevin yerine getirilmesi sırasında işlenmeyen suçlarından ötürü memurlar hakkında açılan soruşturmalar genel hükümlere -doğrudan yargı organınca- göre yürütülür.

Salt yargısal (adli) boyutun sergilenmesi ve aynı doğrultuda sonucun/önerinin ortaya konulması gerekmekte ise de yaygın uygulama görüş özetinde(fezlekede) disiplin, yönetsel, parasal nitelikte önerilere de yer verilmesi biçimindedir.

Bu hükmün, yargı organında aklanan bir memurun aynı eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılabileceği biçiminde anlaşılması ve yorumlanması yanlıştır. Şu karar bu görüşü doğrulamaktadır: "... bir kamu görevlisinin üzerine atılı disiplin suçu, aynı zamanda ceza yasasına göre de suç niteliği taşıyorsa ve ceza yasasına göre yapılan soruşturma veya yargılama sonucunda ilgili suçsuz görülümüşse, artık ilgilinin üzerine atılı suçu işlemediğinin kabulü zorunludur. Ceza yasasına göre yapılan soruşturma ve yargılama sonucu saptanamayan bir suçun, disiplin soruşturması dayanak alınıp, işlenmiş olduğunun kabulüne olanak yoktur. Kuşkusuz bu husus da, kamu görevlisinin üzerine atılı suça ilişkin olayın, personel hukukuna göre başka yönlerden **değerlendirilmesine** saptandığı takdirde başka bir disiplin suçu nedeniyle disiplin cezası verilmesine engel değildir.

Bu itibarla görevine son verilmesine neden olarak gösterilen olaydan dolayı Yüce Divanda yargılanıp beraat eden davacının söz konusu olayda görevi kötüye kullanma suçunu işlediğini kabule olanak bulunmamakta; üzerine atılı suçu işlemediği anlaşılan

davacının göreve son verme cezasıyla cezalandırılmasında mevzuata uyarlık görülmemektedir.” (Danıştay 10. Daire, 12.11.1984, E.1984/907, K.1984/1860).

4. İşlem evresi

İnceleme ya da soruşturmadan sonra işlem evresi başlar. Bu evrede hangi organ ve birimlerin görevli olduğu ve bu kapsamda ne işlem yapacakları yasalarda gösterilmiştir. Çünkü soruşturmacı (muhtakik), düzenlediği **ön rapor, inceleme raporu, soruşturma raporu, görüş özeti** (fezleke) denilen soruşturma sonucunu yetkili makama vermekle görevini tamamlamış olur.

a) Disiplin işlemi

Disiplin cezaları, disiplin amiri ya da disiplin kurulunca verilir. 657 sayılı yasa, disiplin ve soruşturma işlerinde yasalarla verilen görevleri yapmak üzere kurum merkezinde kurulacak yüksek disiplin kurulu ile her ilde, bölge esasına göre çalışan kuruluşlarda bölge merkezinde ve kurum merkezinde, ayrıca milli eğitim müdürlüklerinde kurulması öngörülen disiplin kurullarının kuruluş, üyelerinin görev süresi, görüşme ve karar yöntemi, hangi memurlar hakkında karar verecekleri ve disiplin amirlerinin belirlenmesinde uygulanacak kurallar ile bunların yetki ve sorumluluklarının bir yönetmelikle düzenlenmesi gerektiğini hükme bağlamıştır(m.134). Bu hüküm gereğince 17.09.1982 gün ve 8/5336 sayılı bakanlar kurulu kararı ile çerçeve yönetmelik niteliğinde **Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Hakkında Yönetmelik** yürürlüğe konulmuştur(Resmi Gazete: 24.10.1982-17848). Buradaki kurumların ayrıca kendi içlerinde düzenleme yapacakları kuralı uyarınca -sonradan birkaç ekleme ve düzeltme yapılmakla birlikte- Milli Eğitim Bakanlığı'nca **Milli Eğitim Bakanlığı Disiplin Amirleri**